

Богоравски ГИМНАЗИСТ

Варна, Март, 2008 година

година XII, брой 20

Издание на Професионална гимназия по икономика “Д-р Иван Богоров”

Честита баба Марта!

В народните представи пролетта идва с пристигането на баба Марта. Нейният двойствен образ — ту весел, ту сърдит, едновременно утвърждаващ и отрицаващ, представя женското, пораждащо живота начало, и в същото време — пак женското, но стихийно, рушащо начало.

Месец март е единственият женски месец, той е месецът на зачатие на пролетта и земята, която ще роди лятото и плодородието. Негов знак е мартеницата, символ на пробуждането и култа към слънцето.

Т Р А Д И Ц И Я Т А

Сутринта рано стопанките простират или закачват пред домовете си червени престилки, пояси, прежди, черги или пресукани червени конци: те пазели къщата, да не влезе в нея зло — болести и немотия. Като ги видела, баба Марта щяла да се размее и да пекне слънце.

Предварително жените усукват бели и червени вълнени конци — мартеници, които завързват или окачват на всеки от семейството. Мартениците трябвало да са така усукани, както момите се усукват около момците. Невестите носят мартениците отдясно, момите — отляво. Ергените ги носят с разчепкани краища, а зрелите мъже — изрязани до възела, за да не се развяват по седенките.

Мартениците пазят човека от уроки и болести; свалят се чак тогава, когато се види първия щъркел и след като се свалят, се закачат на разцъфнало (или зелено) дръвче. По други места я слагали под голям камък и след девет дни гледали какво има под него. Ако са се настанили мравки, годината ще е богата с овце, ако има други по-едри буболечки — сполука в крави, в едър добитък. Затова някъде наричат мартеницата “гадалушка”. Другаде я хвърляли в реката, та по вода да им върви и всичко лошо да изтече.

В някои краища наричат седмицата, започваща от 1 март *броените дни* — по тях гадаят какво ще бъде времето през годината. Широко е

разпространен и друг обичай — *избиране на ден*: всеки си намисля определен ден до 22 март и по него познава каква ще му е годината — ако е слънчев, ще е успешна; ако вали и времето е лошо — ще има трудности.

Първите мартеници, предназначени за окичване на хората и добитъка, са били само усукан червен и бял конец, без прибавки към него. В някои области на конците вързвали златна или сребърна паричка, синьо манисто, но те по-скоро играели роля на народен амулет — да предпазват от болести хора, добитък и овощни дървета.

Народното чувство за красота, което създава оригинално творчество, се проявява по-късно. Обикновено направени от вълна, мартениците са във вид на парички, топчета, пискюли, пулчета и “съсьнки” (гроздчета). Неповторимо български са кукличките “Пижо и Пенда”.

Червеният цвят в бита на народа ни е средство за предпазване от болести. Да си припомним, че на младите булки и на малките деца са връзвали пресукан червен конец на китката.

Бялата вълна в мартеницата предвещава дълъг живот, а червената — здраве и сила, толкова необходима на всички в края на зимния сезон, когато жизнените сили и хранителни запаси са на изчерпване.

Белият цвят първоначално символизира мъжкото начало, силата, светлата, соларна зона. По-късно под въздействието на християнската митология обозначава девствеността и непорочността — белият цвят е цветът на Христос.

Червеното е женското начало, здравето: то е знак на кръвта, на зачеването и раждането. Трябва да си припомним, че първоначално женските сватбени носии са червени.

Мартеницата е своеобразен амулет срещу злите сили и окичването с мартеница е един магически ритуален акт: усуканият бял и червен вълнен конец запазват човека чрез механизмите на контактната магия.

Баба Марта

Елин Пелин

Баба Марта
дойде вече,
слънце весело
припече.
И небето
се засмея,
радост нова
ни огрея.
Баба Марта
ни посети
с китка цвете
във ръцете...
На глава си
кат момиче

тя забола е
кокиче
и до него
минзухар -
наш добър
познайник
стар.
Жабите
на речний
бряг
я посрещат,
да и искат
кукуряк,
кукуряк!

КАК СЕ НОСИ МАРТЕНИЦА

И до днес българите посрещат месец март закичени с мартеници от пресукани червен и бял конец. Има и още старинни ритуали, изпълнявани някога в чест на 1 март.

Семпла нишка от усукани заедно бял и червен конец – това е “класическата” мартеница, с която българите посрещат 1 март от край време. Сега младите хора обикновено връзват мартеница на китката на ръката. А някога така носели мартеници само децата, момите и младите булки. Ергените навремето връзвали бяло-червена нишка на кутрето на лявата ръка, а женените мъже – на глезена или я скътвали в пояса. Имало и обичай момите да закичват мартеници на пазвата, но непременно отляво, докато невестите закичвали мартениците си отдясно. Съвременните градски жители завързват мартеници на своите домашни любимци. Но и това има своите корени в традицията. По селата от край време връзвали мартеници на шията, по рогата, опашките и краката на крави, овце и на други стопански животни. В първия мартенски ден окичвали с мартеници и най-важните женски вещи – тъкачния стан, хурката. На първи март дори плодните дръвчета в двора осъмвали с вързани на стеблото мартеници.

За съвременния българин мартеницата е преди всичко традиция и символично пожелание за здраве и късмет. Но някога смятали

О Б И Ч А И Т Е

Обичаите на този ден са свързани със стопанката на къщата. Тя трябва да подпомогне възраждането на природата след тежката зима, като започне с обновяването на къщата. В Родопите слагали мартеници от двете страни на главата на булката, за да не я урочасат. В Троянско на първи март преди изгрев слънце стопанките връзват червена вълна по ключалките на вратите, на овошките, на съдовете за млечни произведения, по рогата на добитъка и т.н. На този ден жената е обречена в червено, тъмни дрехи не се носят. А в Хасковско бабата, която рано преди съмване връзва мартениците на децата от семейството, се облича изцяло в червени дрехи. В Разградско сутринта при изгрев слънце домакинята мята червен плат на едно от плодните дървета в градината, за да размее Баба Марта.

Л Е Г Е Н Д И Т Е

- Много и различни са легендите за единствено българското послание за късмет и красота в живота - мартеницата. Една от тях свързва носенето на мартеници с излизането на хайдутите в планините. Цветовете съвсем не са случайно избрани. Белият символизира жадуваната свобода, а червеният - неизбежното проливане на кръв за извоюването ѝ.

- Друга легенда ни пренася във времето на Аспарух. След победата над византийците и обявяването на новоосновената българска държава ханът решил да извърши жертвоприношение на бог Тангра. Обичаят от земите на хан Кубрат отреждал жертвената клата да се запали със стръкче изсъхнал копър, какъвто не успели да намерят наоколо. Докато мислел какво да прави, на рамото на хана кацнал сокол. На крачето му висяло снопче копър, завързано с бял конец, половината обагрен в червено. Хуба, останалата в далечния бащин дом сестра на Аспарух, сънувала сън и разбрала за затруднението на брат си. Изпратила му копър по любимия сокол. По белия конец имало червени капки кръв - от одрасканата ѝ от птицата длан. Хан Аспарух запалил огъня с копъра, а червено-белия конец завързал на китката си за спомен. После всички се закичили с червено-бели конци. Денят бил 1 март, тогавашната Нова година. Нарекли червено-белия конец мартеница, по името на месеца, и тя станала символ на мир и любов, на здраве и щастие. С белия цвят се изтъкват чистотата и искреността на отношенията, а с червения - топлотата на приятелството и взаимната обич.

- А християните разправят, че преди много години, когато хората били радостни, обличали бели дрехи. Така в една пролетна утрин на първи март, в годината, когато Исус щял да се появи сред хората, Дева Мария в бяла премяна се изправила сред одаята пред огнището, отрязала една лентичка от фустата си и я обагрила с девствената си кръв. После я усукала с друга бяла лентичка и украсила гърдите си. След това излязла на пруста, за да срещне първите зари на слънцето, да възвести на вселената, че я чака плодородие - животворящо и светло, и да я благослови. И се родил Господ Исус Христос, единосъщ с Бог Отец, възпътен от Свети Дух и Дева Мария - Пресвета Богородица.

мартеницата за амулет. Вярвали, че тя предпазва хората, добитъка, къщата и цялото стопанство от “злите сили” на отиващата си зима. На някои места я наричат “урочица”, защото се вярвало, че предпазва от “лоши очи” и от уроки. От друга страна, обаче, червено-бялата нишка по магически път стимулира плодovitостта, според фолклорните представи. По-образно и метафорично звучи вярването, че мартениците развеселяват баба Марта. Така се нарича месец март в българския фолклор. Баба Марта е пословична с капризния си нрав. Ако се развесели и усмихне, грейва слънце и става топло. Разсърди ли се старицата, докарва студ и сняг. За да

я развеселят още повече, някога хората я посрещали и с прострени червени дрехи по стоборите, прозорците и вратите.

По традиция мартеници се носят до Младенци – на 9 март или до Благовец – на 25 март. Най-популярна и до ден днешен е представата, че червено-бялата мартеница се сваля, когато човек види цъфнало плодно дръвче. Свалената мартеница се връзва на цъфнала клонка, за да стане плодovито дървото. По-трудно изпълним за градските жители е обичаят мартеницата да се сваля, когато видиш щъркел за първи път през пролетта.

УЧИЛИЩНИ НОВИНИ

На 14.02.2008г. - вълнуващ празник, посветен на влюбените, спретнаха съвместно клуб театър "Европа" и "Училището за влюбени". В ролите на Ромео и Жулиета се въплатиха Александър - 11а клас и Деница - 10б клас, Радослав и Юлиана и с играта си емоционално взривиха аудиторията. Две УТФ в училище допринесоха празникът да бъде по-красив, по-пъстър и емоционален чрез разнообразните символи на любовта.

Пощалоните ощастливиха много ученици с красиви валентинки и с пожелание - всеки да намери своята голяма и истинска любов.

В чест на празника беше обявен конкурс за написване на есе, разказ, стихотворение, изработване на валентинка. За най-добро есе първа награда получи Даниел - 8в клас, а Магдалена и Александра от 10г клас бяха удостоени с първо място съответно за валентинка и стихотворение.

На 23.02.2008г. се проведе регионален кръг на нац.състезание по направление „Стопанско управление и администрация“ в гр.Шумен. Участие взеха Калина Кирякова от XIIб клас, която се класира за национален кръг в Свищов (на 8 март 2008) и Юзлем Рашидова от XIв клас.

На 23.02.2008г. се проведе национален кръг на състезанието от направление „Счетоводство и данъци“ в гр.Горна Оряховица. Участие взе Кремена Колева от XIIб клас, която се класира на 12 място.

Предстои участие в националния панаир на Учебно-тренировъчните фирми в Пловдив на 14-15.03.2008г. Ще участват 3 УТФ – УТБ "Брайтстар" АД, УТФ "Вива 2005" -ЗК и УТФ "Сън Енерджи" ООД, общо 23 ученика.

На 18.03.2008г. ще се проведе националната инициатива „Мениджър за един ден“, която дава възможност на ученици от цялата страна да съпреживеят един реален работен ден на представители от бизнес средите, държавните институции и неправителствени организации.

Учебна компания „Съни лайф“ от XIв клас ви призовава: **„Да помогнем на децата в неравностойно положение!“**

Ще дарим процент от продажбата на мартеничките в училище, за това **купете и на децата помогнете!**

БАБА МАРТА

Първа Марта

Разлистването на дърветата, появата на първите цветя и пристигането на пролетните птици са първите предвестници на пролетта. И понеже пролетното разбудяване на растителния и животински свят за нов живот настъпва през март, то цялата мартенска обредност на българите е подчинена на тази идея. Не случайно март е единственият женски месец, който в народното съзнание се свързва с плодоносните качества и сили на женската природа.

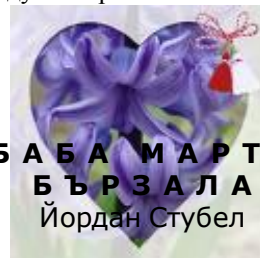
В традиционния народен светоглед, в неговите предания и легенди Баба Марта е своеобразна митологична персонификация на пролетта и на самия месец. Нейният нрав е много непостоянен. Старицата ту е сърдита, ту усмихната и весела. Нейното настроение оказва силно въздействие върху времето.

Пъстрата гама от поверия и представи, свързана с лесно сменящите се настроения на старицата - предвестница на пролетта и родитбата, предопределя множество обреди и обичаи. Рано сутринта на първи март всяка домакиня измита къщата и двора си. После мята върху плета или върху някое плодно дърво в градината червен мъжки пояс или престилка. Това се прави за да посрещне Баба Марта на "чисто" и на "червено", че да бъде тя усмихната и добронамерена. През целия ден старите жени не излизат от къщите си и не ходят по улиците за да не ги види Баба Марта, която не обича стариците. Навън излизат само момите и младите невестки, за да им се радва Баба Марта и да затопли времето.

На първи март на цялата етническа територия на българите има обичай да се връзват бели и червени усукани конци - "мартеници" или "байници" (Средните Родопи). Мартеници се връзват на дясната ръчица на децата, по плитките на момите, на плодните дръвчета на рогцата на домашните животни. В Родопската област мартениците са разноцветни - със син, зелен или розов цвят. Навсякъде те се носят до първата поява на щъркелите, лястовичките или кукувиците. Тогава мартеничките се скриват под камък, поставят се в полога на домашните птици, или се връзват на плодно дърво. Когато те се сложат под

камък, на другия ден децата отиват да видят какво ще намерят под камъка. Ако открият там мравки, вярва се, че през годината ще се плодят много агънца; ако има червеи или бръмбар, ще се раждат повече теленца и кончета. Като начало на пролетта първи март е във връзка с някои магически предсказания. Ако на този ден гърми, реколтата ще е богата, ако времето е слънчево и топло, лятото ще е дъждовно. Особено магическо значение се отдава на първата "мартена месечина", т.е. на първото мартенско пълнолуние. Тогава девойките в предбрачна възраст се залавят на хоро, за да се задомят през същата година. През първото мартенско пълнолуние магьосниците поставят яйца под мишниците си, от които според народната вяра на Велики четвъртък се излюпват пиленца-мамници. Тези пилета са способни да примамват житото и млякото от чуждите ниви и крави.

През всичките съботни дни от месец март жените избягват да перат, за да не бие градушка през лятото.

Баба Марта бързала,
мартенички вързала:
морави, зелени,
бели и червени:

Първом на гората -
да листят листата.
И да дойдат всичките:
щъркелите, птичките,
Първият певец,
косер хубавец.

После на градините -
да цъфтят гиргините
и латинки алени,
и божури шарени.
Ябълки да зреят,
круши да жълтеят.

А пък на дечицата
върза на ръчицата
мартенички чудни
със ресни червени,
да са ранобудни,
да растат засмени.

МАРТЕНИЦАТА - МОЩЕН МАГИЧЕСКИ ТАЛИСМАН

От векове на хората е известно, че енергийното поле на Земята през месец март е силно, защото: природните сили се събуждат, настъпва пролетното равноденствие и същевременно започва следващият зодиакален цикъл. Хората от древността се мъчат да умилостивят природата и създават свои талисмани. Такава е и мартеницата по нашите земи.

С настъпването на месец март, всички българи започваме да търсим мартеници, които да подарим на нашите близки с пожелание за здраве, щастие и късмет.

По сергиите, магазините и книжарниците вече има много различни видове мартеници, някои от които нямат нищо общо с традиционната. Срещат се под формата на пръстени, значки и други подобни, които нямат магическата сила на обредната магия.

Традиционната мартеница е била плетена от два основни цвята - червен и бял, като по време на изработването ѝ бабата, която я правела я наричала за здраве, късмет и защита от злото. Именно това наричане (баене) било същността на мартеницата, то я превръщало в мощен магически талисман, кодиран за определената цел.

Корените на мартеницата са от магическите ритуали на прабългарите за пробуждане на пролетните природни сили.

Честита Баба Марта!

И менни дни през месец март

1 март – Баба Марта

Именници: Марта, Мартин, Евдокия. За да се омилостиви Баба Марта (персонификация, символизираща обновяващото начало) преди изгрев слънце жените изнасят на двора нещо червено дреха, пояс, прежда и го оставят на стряхата или плодно дърво девет дни. Вярва се, че червеното “ще размее баба Марта” и времето ще бъде хубаво.

4 март - Именници: Герасим

Именници: Герасим. На този ден православната църква почита деня на св. Герасим - строг аскет и съвместен монах, който спечелил стотици последователи в скромния си живот. Легенда разказва за лъв, който с трън в лапата си потърсил помощта на светеца. След като Герасим извадил тръна, лъвът останал негов дългогодишен спътник, и след смъртта на светеца, издъхнал върху гроба му.

9 март - СВЕТИ ЧЕТИРИДЕСЕТ МЪЧЕНИЦИ

Именници: Младен, Младенка. Празникът е известен още с имената Свето четириси, Сто четиресе, Младенци. С този ден е свързано народното вярване, че слънцето се обръща към лято и времето се затопля. Тогава излизат всички буболечки, змии, гущери от дупките си. Особено място сред обичаите на празника заема обредното гонене на змии и гущери.

10 март - Именници: Галя, Галина, Галин

17 март - Св.Алекси, Божият човек

Почти целия си съзнателен живот светецът, в името на своето обещание към Бога, прекарал в мълчание и укривал своята самоличност. Наказанията и лишенията, на които сам се подложил, заради колебанието си, били прекалено жестоки и забулени в мълчание. Званието “Божи човек” той получил след смъртта си, поради своето себеотрицание и пълно отдаване в служба на Бога.

21 март - Именници: Яков

25 март - БЛАГОВЕЩЕНИЕ

Именници: Благовест, Благовеста, Благой, Блага, Евангелина, Вангел, Бонка. Счита се, че тъкмо на този ден, девет месеца преди рождеството на Христос, на Богородица се явил архангел Гавраил. Той ѝ съобщил, че ще стане майка на сина на Бога. Тази хубава блага вест дава и наименованието на празника - Благовещение.

26 март - Именници: Гавраил, Гаврил, Габриела

28 март - Именници: Албена, Боян, Бояна, Бойка, Бойко, Бойчо

Пожелания за Баба Марта

 Честита баба Марта! Бъди весела, засмяна, румена и бяла!

 Да си здрав и силен, да си бял и червен, да си весел всеки ден!

 Като мартеничка бяла и червена да сме свързани с теб вовеки и все да сме засмени!

 И да ми прати баба Марта дъжд и сняг, и халите проклети, аз пак ще те обичам!

 На баба Марта вест ще пратя да натрупа сняг пред твоята врата, за да те любя до сутринта!

 На ръката ти ще вържа мартеничка бяла и червена и ще те целуна по бузата бърже, за да станеш румена и засмяна!

 От моето сърце ще взема червеното, от твоето лице ще взема бялото и ще нарека нашата мартеница за здраве, късмет и любов! Честита баба Марта!

 Да посрещнем пролетта и да викнем любовта!

 Не бъди като баба Марта лоша, не ме гони със студ и сняг, а се усмихни и сърцето ми стопли!

 Любима моя, ще ти вържа мартеничка - бяла и червена. Ти ще си бялото момиче, аз ще съм червеното момче! За да сме здрави и честити! А когато видиш щърк, ти я развържи и я окачи на някое плодно дръвче, за да е богата годината, за да са пълни сърцата ни!

 Изплетох ти мартеничка и я нарекох за здраве, за живот и добрина! Честита баба Марта!

 Баба Марта бързала, мартенички вързала, на момиче и кокиче, на момче и на дръвче! Аз пък ще вържа на теб, с пожелание за късмет!

Богоровски Гимназист

За изданието работиха учениците от Клуба за литература и изкуство с ръководител Тончо Тончев

Прегледал: С. Йорданова